

DOI 10.31865/2414-9292.23.2025.334024

УДК 372.882:37.026.9:373.3

СУЧАСНИЙ УРОК ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ІНТЕГРАЦІЯ ЧИТАЦЬКИХ СТРАТЕГІЙ І ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інна Хижняк

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії і практики початкової освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Україна
ORCID ID 0000-0002-4227-8268
i.a.khyzhniak@ddpu.edu.ua

Ірина Лобачова

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики початкової освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Україна
ORCID ID 0000-0001-7102-1915
sbitneva.irina@ukr.net

Ольга Хващевська

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики початкової освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Україна
ORCID ID 0000-0002-3238-8244
bobr.san83@gmail.com

Анотація. У статті досліджено проблему організації сучасного уроку літературного читання в початковій школі з позиції інтеграції читацьких стратегій і педагогічних технологій, що відповідає вимогам Концепції «Нова українська школа» та сучасним викликам освітнього середовища НУШ. Підкреслено, що в умовах переорієнтації освіти на компетентнісний підхід і розвиток критичного мислення особливості актуальності набуває формування гнучкої читацької компетентності здобувачів початкової освіти, що охоплює не лише технічні навички читання, а й розуміння, інтерпретацію та оцінювання текстів різних типів. Визначено, що пріоритетним є створення умов для формування як навичок розуміння тексту, так і читацького самоствердження, рефлексії, творчого висловлення власної думки на основі прочитаного.

Здійснено огляд сучасних наукових джерел, у яких розкрито сутність читацьких стратегій як засобу опрацювання тексту, а також педагогічних технологій, які сприяють активному залученню учнів до процесу читання. Проаналізовано і систематизовано шість груп педагогічних технологій, що ефективно реалізуються в початковій школі: особистісно

орієнтовані, компетентнісно орієнтовані, проблемні, інтерактивні, цифрові та ігрові. Показано, як кожна з цих груп впливає на розвиток читацької активності, мислення, мовлення та емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти, а також сприяє формуванню навичок самостійного навчання й ефективної комунікації. Особливу увагу приділено взаємозв'язку між читацькою стратегією та педагогічною технологією та з'ясовано, що стратегія учня часто є результатом педагогічного впливу, реалізованого через відповідну технологію навчання. Визначено, що впровадження читацьких стратегій і сучасних педагогічних технологій на уроках читання в початковій школі надає змогу створити ефективну, діяльнісно орієнтовану модель уроку, яка відповідає віковим особливостям здобувачів початкової освіти та сучасним освітнім запитам.

Ключові слова: здобувач початкової освіти; педагогічна технологія; початкова школа; урок літературного читання; читацька компетентність; читацька стратегія.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах реформування сучасної української освіти та функціонування НУШ особливого значення набуває розвиток читацької компетентності здобувачів початкової освіти. Процес читання все більше розглядається не як спосіб набуття суто технічного вміння – він перетворюється на ключовий засіб формування критичного мислення, аналітичних і творчих здібностей учнів початкових класів. Відповідно до Концепції «Нова українська школа» (2016), Державного стандарту початкової освіти (Кабінет Міністрів України, 2018) та Типових освітніх програм для 1–4-х класів (МОН, 2022) основне завдання освітнього процесу в початковій школі – сформувати в учнів здатність розуміти прочитане, аналізувати текст, робити висновки, висловлювати власну думку.

Однак традиційні методи навчання літературного читання не завжди забезпечують досягнення цілей нової освіти, бо часто зосереджуються на механічному читанні та переказі змісту без глибокого усвідомлення тексту, що породжує потребу в оновленні підходів до проведення уроків читання через інтеграцію сучасних читацьких стратегій (передбачення, візуалізація, постановка запитань, узагальнення тощо) та інноваційних педагогічних технологій (технологія розвитку критичного мислення, інтерактивні методи, STEAM-підходи, технологія «перевернутого класу» та ін.). Комплексна інтеграція надає змогу ефективно поєднувати цілі компетентнісного навчання з реальними педагогічними практиками; забезпечувати системну роботу з текстами різних видів і типів; сприяти розвитку мовлення, мислення, емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти; формувати навички самостійної читацької діяльності; адаптувати зміст і методи навчання до індивідуальних особливостей учнів.

Розроблення та впровадження ефективної моделі сучасного уроку читання, яка поєднує традиційні цінності української педагогіки з новітніми освітніми

стратегіями, є не лише актуальною вимогою часу, а й необхідною умовою якісної початкової освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку читацької компетентності здобувачів початкової освіти розглядалася в роботах багатьох українських і закордонних учених. Теоретичні основи формування читацьких умінь в учнів початкових класів висвітлено в працях О. Савченко (2020), О. Вашуленко (2020), С. Вірста (2020), В. Мартиненко (2019), Т. Суржук (2016) та ін., які наголошують на важливості системного підходу до навчання читання як одного з основних засобів пізнавальної діяльності учня. У сучасних дослідженнях особлива увага приділяється інтеграції читацьких стратегій як ефективного інструменту формування осмисленого, критичного та творчого читача. Зокрема, у працях І. Богданець-Білоskalенко (2020), О. Вашуленко (2023), В. Мартиненко (2022), О. Фурман (2021) та ін. розкривається значення стратегій читання (передбачення, встановлення зв'язків, узагальнення, візуалізація) як засобу активізації пізнавальної діяльності учнів і розвитку вміння працювати з текстами різних видів.

Практичний аспект використання інтерактивних методик і педагогічних технологій (технології критичного мислення, інтегроване навчання, навчання у співпраці) аналізується в методичних посібниках і статтях О. Пометун (2004), А. Рубан (2022), Г. Шкварок (2012), які підкреслюють, що ефективний урок літературного читання має бути діяльнісно орієнтованим, емоційно насиченим і гнучко адаптованим до потреб кожного учня. Досвід закордонної педагогіки (зокрема, А. Crawford (2005), Н. Baddeley (2022), J. Fletcher (2020) та ін.) також підтверджує доцільність впровадження стратегій читання на всіх етапах навчання як засобу розвитку глибокого розуміння тексту, медіаграмотності та читацької мотивації. Незважаючи на значну кількість напрацювань у цій галузі, потребують подальшого уточнення методичні засади інтеграції читацьких стратегій із інноваційними технологіями навчання, а також створення цілісної моделі сучасного уроку читання в контексті вимог Нової української школи.

Метою статті є узагальнити групи читацьких стратегій і сучасних педагогічних технологій на уроках літературного читання в початковій школі з метою систематизації у їх використанні та підвищення ефективності формування читацької компетентності здобувачів початкової освіти.

Методи дослідження визначено особливостями наукового пошуку, зокрема використано аналіз нормативної документації, систематизацію та узагальнення для структурування теоретичного матеріалу щодо застосування читацьких стратегій і педагогічних технологій на уроках читання в початковій

школі.

Виклад основного матеріалу. У сучасній початковій школі читання посідає чільне місце як засіб розвитку особистості, мислення та мовлення дитини. В умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» зростає потреба у формуванні гнучкої читацької компетентності, що охоплює не лише техніку, а й глибоке розуміння тексту. Традиційні підходи вже не відповідають викликам часу, адже не забезпечують достатнього рівня осмислення та критичного ставлення до прочитаного. Саме тому актуальним є впровадження читацьких стратегій і сучасних педагогічних технологій на уроках читання в початковій школі, що надає змогу створити ефективну, діяльнісно орієнтовану модель уроку, яка відповідає віковим особливостям здобувачів початкової освіти та сучасним освітнім запитам.

Для того щоб ефективно організувати урок літературного читання відповідно до сучасних вимог, необхідно чітко усвідомити, які інструменти і підходи лежать в основі його модернізації. У цьому контексті важливу роль відіграє розуміння сутності читацьких стратегій та педагогічних технологій, які стають складовими інноваційного освітнього середовища та забезпечують не лише активну взаємодію учнів із текстом, а й формування глибших навичок мислення та самостійного навчання. Застосування цих понять на практиці потребує методичного осмислення й адаптації до особливостей початкової освіти, тому доцільно окремо розглянути їх зміст і дидактичну роль у структурі сучасного уроку читання.

Читацькі стратегії – це різноманітні способи, які використовує читач для ефективного розуміння, аналізу й інтерпретації текстів. Важливим завданням сучасної літературної освіти в початковій школі є опанування учнями різних читацьких стратегій для досягнення максимальної взаємодії з твором. Педагогічні технології на уроках читання охоплюють як значні за обсягом і складністю виконання процеси освітньої взаємодії, так і окремі прийоми відпрацювання способів читання, видів читання, якостей читання тощо. Аналіз науково-методичної літератури засвідчує, що поняття читацьких стратегій (читацьких технологій) та педагогічних технологій на уроках читання взаємопов'язані: застосування учнем читацької стратегії зазвичай є закономірним результатом попереднього використання вчителем відповідної педагогічної технології.

В іноземній науковій думці читацькі стратегії почасти інтерпретують як методичні підходи до опрацювання тексту твору (Baddeley, 2022; Fletcher, 2020). Аналогічні погляди висловлюють і окремі українські вчені, наприклад,

В. Мартиненко (2019; 2022) виділяє такі читацькі стратегії: передтекстової, власнетекстової, післятекстової діяльності, смислової компресії змісту тексту, роботи із значними за обсягом текстами, роботи з інформаційними текстами, «Моніторинг читання» та ін.

На основі узагальнення описаних у нормативних та науково-методичних джерелах педагогічних технологій, методів та прийомів, а також читацьких стратегій, які застосовуються на сучасних уроках літературного читання в початковій школі в українській та закордонній освітній практиці (Мартиненко, 2019, 2022; Пометун & Пироженко, 2004; Савченко, 2020; Суржук, 2016; Рубан, 2022; Кроуфорд, 2006; Шкварок, 2012; Baddeley, 2022; *The Reading Framework*, 2023; Fletcher, 2020), вважаємо за потрібне об'єднати їх у групи, що нададуть змогу систематизувати їх застосування на уроках літературного читання, у такий спосіб:

1. *Особистісно орієнтоване та розвивальне навчання*, спрямовані на взаємопов'язаний розвиток інтелектуальної сфери, креативності, емоційного інтелекту та формування індивідуальної читацької траєкторії учнів початкової школи. Реалізація цих технологій на уроках літературного читання відбувається в таких напрямках:

1.1. Індивідуальний підхід, диференційований підхід, індивідуально-диференційоване навчання читати.

1.2. Розвиток вищих психічних функцій дитини (мислення, мовлення, пам'яті уваги, сприймання): читання та письмо для розвитку критичного мислення (вільне письмо, групування, джигсоу, діаграма Венна, кроссенс, круговий огляд, кубування, позначки, РАФТ, сенкан, сітка Елвермана, фішбоун, «шість капелюхів, що мислять», щоденник подвійних нотаток), мнемотехніка, ейдотехніка, нейролінгвістичне програмування тощо.

1.3. Розвиток творчої особистості: сторітелінг, сенкан, казкотерапія, інсценування, театралізація і под.

1.4. Розвиток емоційного інтелекту учнів: прийоми розвитку емоційного інтелекту, педагогіка співробітництва, казкотерапія, інсценування, театралізація та ін.).

1.5. Проєктне навчання (прикладні, дослідницькі, інформаційні, рольові, творчі, ігрові, практико орієнтовані проєкти).

2. *Компетентісно орієнтоване навчання*, у процесі якого розвиваються ключові компетентності учнів початкових класів, а також у взаємозв'язку формуються важливі компоненти їхньої комунікативної компетентності: читацька, літературознавча, бібліотечно-бібліографічна та ін. Загалом усі

прийоми читацької діяльності учнів початкових класів так чи інакше спрямовані на формування в них ключових компетентностей, однак найбільше ця група представлена такими педагогічними технологіями, методами та прийомами:

2.1. Прийоми формування комунікативної компетентності учнів: «Щоденні 5», лепбук, вільне письмо, карта персонажів, переплутані ланцюжки, словесне малювання, сторітелінг, казкотерапія, театралізація тощо.

2.2. Технології інтегрованого навчання, основу яких становить взаємопов'язаний розвиток читацької компетентності та інших предметних компетентностей учнів початкової школи: STEM-освіта (STEAM, STREAM), інтегроване навчання мови й читання та ін.

2.3. Система міжпредметних завдань на уроках літературного читання: знаннєві, діяльнісні, ціннісно-орієнтовані.

3. *Проблемне навчання*, що стимулює активну пізнавальну та творчу діяльність учнів на уроках літературного читання, розвиває їхні мисленнєві та мовленнєві здібності, підвищує мотивацію читацької самостійності і спрямоване насамперед на проведення літературознавчої пропедевтики. Обираючи літературознавчі поняття для засвоєння за допомогою проблемного методу, учитель має переконатися в доступності розуміння його учнями. Наприклад, ознайомлення учнів 2-го класу із поняттям «головна думка» можна провести за допомогою проблемного методу в такий спосіб:

– *Визначте головну думку твору. Чи можете ви це зробити? Чому?*

– *Нумо подумайте, що головне хотів сказати автор читачу в цьому творі?*

– *Добре, це і є головна думка цього твору, або основне твердження, яке автор хотів донести до читача.*

– *Спробуйте тепер пояснити одне одному, як потрібно визначати головну думку твору.*

До найбільш поширених прийомів проблемного навчання під час опрацювання тексту твору належать такі: постановка проблемного питання перед читанням, передбачення та прогнозування, обговорення сюжетних малюнків, аналіз персонажів, дискусія після читання, постановка запитань до тексту, творче перетворення ситуації, інсценування проблемної ситуації, «відкриті» проблемні завдання тощо.

4. *Інтерактивне навчання*, що передбачає формування читацької навички здобувачів початкової освіти в парній, груповій чи колективній діяльності. Залежно від цього технології та прийоми об'єднують у такі групи:

4.1. Кооперативні: акваріум, гронування, взаємне навчання, робота в парах,

ротаційні/змінювані трійки, «два – чотири – усі разом», карусель, робота в малих групах, фішбоун та ін.

4.2. Колективно-групові: проєктне навчання, мікрофон, обговорення проблеми в загальному колі, незакінчені речення, мозковий штурм, «навчаючи учусь» («кожен учить кожного», броунівський рух), джигсоу (ажурна пилка, мозаїка), аналіз ситуації, діаграма Венна та ін.

4.3. Технології ситуаційного моделювання: симуляції, імітації, спрощене судове слухання, драматизація та ін.

4.4. Технології опрацювання дискусійних питань: “метод ПРЕС”, займи позицію, зміни позицію, неперервна шкала думок (континуум, нескінченний ланцюжок), дискусія та ін.

5. *Цифрові технології*, що реалізуються через застосування на уроках літературного читання та в процесі самостійної читацької діяльності учнів електронних освітніх ресурсів. Створення цих цифрових засобів та ресурсів з літературного читання ґрунтується на використанні таких цифрових технологій, як-от: цифрові наративи, вебквестінг, креолізований текст, буктрейлер, ментальні карти (інтелект-карти, карти пам’яті) тощо.

6. *Ігрові технології* допомагають вікликати і підтримувати в дитини зацікавлення в читацькій діяльності, адже гра є провідною діяльністю учня молодшого шкільного віку. Ігри на уроках літературного читання стимулюють бажання учнів брати участь в освітньому процесі, розвивають навички спілкування та співпраці між здобувачами освіти під час взаємодії в групах чи парах. На уроках читання можуть застосовуватися різні дидактичні ігри, однак найбільше поширення мають літературні ігри: драматизація, інсценування, театралізація та ін.

Подані технології слід застосовувати на уроках літературного читання в поєднанні з традиційними методами навчання, урізноманітнюючи освітній процес, підвищуючи зацікавленість і мотивацію учнів до літературного читання.

Висновки. У сучасних умовах реформування освіти, зокрема в межах реалізації Концепції «Нова українська школа», оновлення підходів до організації уроків читання в початковій школі є не лише актуальним, а й необхідним. Читання втрачає роль механічної навички й перетворюється на ключовий інструмент розвитку критичного мислення, уяви, мовлення, емоційного інтелекту та самостійності молодших школярів. Упровадження читацьких стратегій у поєднанні з ефективними педагогічними технологіями сприяє формуванню стійкої читацької компетентності, підвищує мотивацію до читання та дозволяє реалізувати особистісно орієнтований і компетентнісний підхід у

навчанні. Результати аналізу засвідчують, що сучасний урок літературного читання повинен бути гнучким, інтегрованим, діяльнісно насиченим, інтерактивним і проблемно зорієнтованим. Методичне значення запропонованої узагальненої класифікації полягає в можливості поєднання інноваційних читацьких стратегій з ефективними освітніми технологіями, адаптованими до вікових можливостей учнів молодшого шкільного віку. Особливу цінність має створення умов для формування не лише навичок розуміння тексту, а й читацького самоствердження, рефлексії, творчого висловлення власної думки на основі прочитаного.

Поєднання педагогічних та читацьких технологій різних груп: особистісно орієнтованих, компетентісно орієнтованих, інтерактивних, ігрових, проблемних, цифрових, ігрових, – має відбуватися в межах кожного уроку літературного читання. Лише так можна забезпечити реалізацію системного підходу до формування читацької компетентності здобувачів початкової освіти, який відповідає сучасним освітнім вимогам, підвищує якість читацької навички, інтересу, мотивації до самостійного читання, сприяє гармонійному розвитку здобувача початкової освіти, його майбутній особистій та життєвій успішності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богданець-Білоskalенко, Н. & Шумейко, Ю. (2020). Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках української мови і літературного читання в початковій школі. *Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи*, 2, 30–32. Узято з <https://surl.lu/hbccvby>.
2. Вашуленко, О. В. (2020). Сучасний урок літературного читання: компетентісно орієнтовані цілі і структура. *Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції* (м. Ніжин, 23 жовтня 2020 року), 30–32. Ніжин, Україна. Узято з <https://lib.iitta.gov.ua/722417/>.
3. Вашуленко, О. В. (2023). Технології формування у молодших школярів умінь досліджувати науково-художній текст. *Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю* (м. Запоріжжя, 20 квітня 2023 року), 45–46. Запоріжжя, Україна. Узято з <https://lib.iitta.gov.ua/735226/>.
4. Вірста, С. Є. (2020). Формування читацької компетентності молодших школярів при вивченні монографічних тем на уроках літературного читання у початковій школі. *Молодий вчений*, 4(80), 641–646. doi: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-133>
5. Кабінет Міністрів України (2018, лютий 21). *Про затвердження Державного стандарту початкової освіти*. № 87. Узято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>.
6. Кабінет Міністрів України (2023, березень 3). *Про схвалення Стратегії розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» та затвердження операційного плану її реалізації на 2023–2025 роки*. № 190-р. Узято з <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-strategii-rozvytku-chytannia-na-period-do-2032-roku-chytannia-ia-k-zhyttieva-s190-30323>.
7. Кроуфорд, А., Саул, В., Метьюз, С., & Макінстер, Д. (2006). Технології розвитку

критичного мислення учнів. Київ: Видавництво «Плеяди».

8. Мартиненко, В. О. (2019). Формування у молодших школярів прийомів смислового читання у контексті реалізації окремих читацьких стратегій. *Проблема читання в сучасному інформаційному суспільстві: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Київ, 12 вересня 2019 року), 96–99. Київ, Україна. Узято з <https://core.ac.uk/download/pdf/237410193.pdf>.

9. Мартиненко, В. О. (2022). Читацькі стратегії і практики як чинник формування прогностичних умінь молодших школярів. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, 85–94. Узято з <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/553>.

10. МОН. (2022). Навчальні програми для 1–4 класів. Узято з <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-1-4-klasiv>

11. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи (2016). Узято з <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

12. Пометун, Л. В. & Пироженко, О. І. (2004). Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник. Київ: Видавництво А.С.К. Узято з https://pedagogika.ucoz.ua/knygy/Suchasnyj_urok.pdf

13. Рубан, А. (2022). Дидактичні ігри на уроках літератури. *International Scientific Discussion: Problems, Tasks and Prospects: Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference* (Brighton, September 19–20, 2022), 25(125), 20–26. Brighton, Great Britain. DOI: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.09.2022.003>.

14. Савченко, О. Я. (2020). Система міжпредметних завдань на уроках літературного читання: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРИНТ. Узято з https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/posibnyk_savchenko_pereverstano.pdf.

15. Суржук, Т. (2016). Вивчення та попередження помилок у читанні молодших школярів. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки: Серія «Педагогічні науки»*, 1 (303), 2, 59–65. Узято з <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/9656/1/12.PDF>.

16. Фурман, О. Ф. (2021). Формування емоційного інтелекту учнів початкової школи засобом літературного читання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 77(2), 69–73. doi: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.77-2.13>.

17. Шкварок, Г. (2012). Дидактичні ігри на уроках читання. Узято з <https://surli.cc/ywmyua>

18. Baddeley, H. (2022). 15 Effective Reading Strategies for Kids. Retrieved from <https://www.twinkl.com/blog/15-effective-reading-strategies-for-kids>

19. Crawford, A., Saul, W., Mathews, S. R., & Makinster, J. (2005). Teaching and learning strategies. For the thinking classroom. New York: The International Debate Education Association.

20. Fletcher, J. (2020). Reading Strategies for Elementary Students. Retrieved from <https://educationtothecore.com/reading-strategies-for-elementary-students/>.

21. The Reading Framework (2023, July). London: Department for Education. Retrieved from https://assets.publishing.service.gov.uk/media/664f600c05e5fe28788fc437/The_reading_framework.pdf.

MODERN LITERARY READING LESSON IN PRIMARY SCHOOL: INTEGRATION OF READING STRATEGIES AND PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES

Inna Khyzhniak

Dr. hab. in Pedagogical Sciences, Professor,

Professor of the Primary Education Theory and Practice Department
SHEI “Donbas State Pedagogical University”

Sloviansk, Donetsk region, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-4227-8268

i.a.khyzhniak@ddpu.edu.ua

Iryna Lobachova

PhD in Philological Sciences, Associate Professor,

Associate Professor of the Primary Education Theory and Practice Department

SHEI “Donbas State Pedagogical University”

Sloviansk, Donetsk region, Ukraine

ORCID ID 0000-0001-7102-1915

sbitneva.irina@ukr.net

Olha Khvashchevska

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor of the Primary Education Theory and Practice Department

SHEI “Donbas State Pedagogical University”

Sloviansk, Donetsk region, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-3238-8244

bobr.san83@gmail.com

Abstract. The article deals with the problem of organizing a modern literary reading lesson in primary school from the perspective of integrating reading strategies and pedagogical technologies, which meets the requirements of the Concept “New Ukrainian School” and the modern challenges of the educational environment of the New Ukrainian School. It is emphasized that in the context of reorienting education to a competency-based approach and developing critical thinking, the formation of flexible reading competence of primary school students is of particular relevance, which includes both technical reading skills and understanding, interpretation and evaluation of texts of various types. It is determined that the priority is to create conditions for the formation of both text comprehension skills and reader self-affirmation, reflection, and creative expression of one’s own thoughts based on what has been read.

A review of modern scientific sources is carried out, which reveal the essence of reading strategies as a means of processing the text, as well as pedagogical technologies that contribute to the active involvement of students in the reading process. Six groups of pedagogical technologies that are effectively implemented in primary school are analyzed and systematized: personality-oriented, competency-oriented, problem-based, interactive, digital, and game-based. It is shown how each of these groups affects the development of reading activity, thinking, speech, and emotional intelligence of primary school students, and also contributes to the formation of independent learning and effective communication skills. Particular attention is paid to the relationship between reading strategy and pedagogical technology and it is found that the student’s strategy is often the result of pedagogical influence implemented through the appropriate learning technology. It is determined that the implementation of reading strategies and modern pedagogical technologies in reading lessons in primary school makes it possible to create an effective, activity-oriented lesson model that meets the age characteristics of primary school students and modern educational needs.

Key words: primary school student; pedagogical technology; primary school; literary reading

lesson; reading competence; reading strategy.

REFERENCES

1. Bohdanets-Biloskalenko, N. & Shumeiko, Yu. (2020). Formuvalne otsiniuvannia navchalnykh dosiahnen uchniv na urokakh ukrainskoi movy i literaturnoho chytannia v pochatkovii shkoli [Formative assessment of students' academic achievements in Ukrainian language and literary reading lessons in elementary school]. *Suchasni tekhnolohii pochatkovoï osvity: realii ta perspektyvy – Modern technologies in primary education: realities and prospects*, 2, 30–32. Retrieved from <https://surl.lu/hbccvb> [in Ukrainian].
2. Vashulenko, O. V. (2020). Suchasnyi urok literaturnoho chytannia: kompetentnisno oriientovani tsili i struktura [Modern literary reading lesson: competency-based goals and structure]. *Primary education: history, problems, prospects: Proceedings of the III All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference* (Nizhyn, October 23, 2020), 30–32. Nizhyn, Ukraine. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/722417/> [in Ukrainian].
3. Vashulenko, O. V. (2023). Tekhnolohii formuvannia u molodshykh shkoliariv umin doslidzhuvaty naukovu-khudozhnii tekst [Technologies for developing skills in younger schoolchildren to research scientific and artistic texts]. *Current problems of pedagogical education: innovations, experience and prospects: Proceedings of the III All-Ukrainian scientific and practical conference with international participation* (Zaporizhzhia, April 20, 2023), 45–46. Zaporizhzhia, Ukraine. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/735226/> [in Ukrainian].
4. Virsta, S. Ye. (2020). Formuvannia chytatskoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv pry vyvchenni monohrafichnykh tem na urokakh literaturnoho chytannia u pochatkovii shkoli [Formation of pupils' reading competence in studying monographic topics on literary reading lessons in elementary school]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 4(80), 641–646. doi: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-133> [in Ukrainian].
5. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2018, February 21). *Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoï osvity* [On the approval of the State Standard of Primary Education]. № 87. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
6. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2023, March 3). *Pro skhvalennia Stratehii rozvytku chytannia na period do 2032 roku “Chytannia yak zhyttieva stratehiia” ta zatverdzhennia operatsiinoho planu yii realizatsii na 2023–2025 roky* [On the approval of the Reading Development Strategy for the period until 2032 “Reading as a Life Strategy” and approval of the operational plan for its implementation for 2023–2025]. № 190-p. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-rozvytku-chytannia-na-period-do-2032-roku-chytannia-iak-zhyttieva-s190-30323> [in Ukrainian].
7. Martynenko, V. O. (2022). Chytatski stratehii i praktyky yak chynnyk formuvannia prohnostychnykh umin molodshykh shkoliariv [Reading strategies and practices as a factor in the formation of predictive skills of younger schoolchildren]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 2, 85–94. Retrieved from <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/553> [in Ukrainian].
8. Martynenko, V. O. (2019). Formuvannia u molodshykh shkoliariv pryiomiv smyslovoho chytannia u konteksti realizatsii okremykh chytatskykh stratehii [Formation of semantic reading techniques in younger schoolchildren in the context of implementing individual reading strategies]. *The problem of reading in the modern information society: Proceedings of the 1st All-Ukrainian Scientific and Practical Conference* (Kyiv, September 12, 2019), 96–99. Kyiv, Ukraine. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/237410193.pdf> [in Ukrainian].
9. Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly (2016). Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].
10. MON. (2022). Navchalni prohramy dlia 1–4 klasiv [Curriculums for grades 1–4]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni->

[programi-dlya-1-4-klasiv](#) [in Ukrainian].

11. Pometun, L. V. & Pyrozhenko, O. I. (2004). *Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia: naukovo-metodychnyi posibnyk* [Modern lesson. Interactive learning technologies: a scientific and methodological manual]. Kyiv: Vydavnytstvo A.S.K. Retrieved from https://pedagogika.ucoz.ua/knygy/Suchasnyj_urok.pdf [in Ukrainian].

12. Ruban, A. (2022). Dydaktychni ihry na urokakh literatury [Didactic games in literature lessons]. *International Scientific Discussion: Problems, Tasks and Prospects: Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference* (Brighton, September 19–20, 2022), 25(125), 20–26. Brighton, Great Britain. doi: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.09.2022.003> [in Ukrainian].

13. Savchenko, O. Ya. (2020). *Systema mizhpredmetnykh zavdan na urokakh literaturnoho chytannia: metodychnyi posibnyk* [System of cross-curricular tasks in literary reading lessons: a methodological manual]. Kyiv: KONVI PRINT. Retrieved from https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/posibnyk_savchenko_pereverstano.pdf [in Ukrainian].

14. Surzhuk, T. (2016). Vyvchennia ta poperedzhennia pomylrok u chytanni molodshykh shkoliariv [Studying and preventing reading errors in younger schoolchildren]. *Naukovyi visnyk Shkhidnoevropeiskoho natsionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky: Seriiia «Pedahohichni nauky» – Scientific Bulletin of the Lesya Ukrainka Eastern European National University: Series “Pedagogical Sciences”*, 1(303), 2, 59–65. Retrieved from <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/9656/1/12.PDF> [in Ukrainian].

15. Krouford, A., Saul, V., Metiuz, S., & Makinster, D. (2006). *Tekhnolohii rozvytku krytychnoho myslennia uchniv* [Technologies for developing students' critical thinking]. Kyiv: Vydavnytstvo «Pleiady» [in Ukrainian].

16. Furman, O. F. (2021). Formuvannia emotsiinoho intelektu uchniv pochatkovoi shkoly zasobom literaturnoho chytannia [Formation of emotional intelligence of primary school students through literary reading]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of the formation of a creative personality in higher and general education schools*, 77(2), 69–73. doi: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.77-2.13> [in Ukrainian].

17. Shkvarok, H. (2012). Dydaktychni ihry na urokakh chytannia [Didactic games in reading lessons]. Retrieved from <https://surli.cc/ywmyua> [in Ukrainian].

18. Baddeley, H. (2022). 15 Effective Reading Strategies for Kids. Retrieved from <https://www.twinkl.com/blog/15-effective-reading-strategies-for-kids>.

19. Crawford, A. Saul, W., Mathews, S. R., & Makinster, J. (2005). *Teaching and learning strategies. For the thinking classroom*. New York: The International Debate Education Association.

20. Fletcher, J. (2020). *Reading Strategies for Elementary Students*. Retrieved from <https://educationtothecore.com/reading-strategies-for-elementary-students/>

21. The Reading Framework (2023, July). London: Department for Education. Retrieved from https://assets.publishing.service.gov.uk/media/664f600c05e5fe28788fc437/The_reading_framework.pdf.

Матеріали надійшли до редакції
19.12.2024 р.